

4. Хронологічне зібрання законів, указів Президії Верховної Ради, постанов і розпоряджень уряду УРСР (1917-1941 рр.) К., 1963, т. 1.

5. Сайт Асоціації адвокатів України <http://www.uaa.org.ua/> Історія становлення і розвитку адвокатури в Україні

6. Сайт Всеукраїнської тижневої газети «Народна правда» <http://narodna.pravda.com.ua/history/> 13.07.2009 «Народна правда» Історія статті - адвокати в СРСР - Бровко Владимир Крапивное семья. Иудино племя ч. 2.

В. Мартинишин

Науковий керівник - к.ю.н., доц. Якімова С. В.

АНТИКОРУПЦІЙНА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ЗАХІД ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Чимало корупціогенних факторів закладено на рівні законодавства, коли нормативно-правова конструкція (окремого нормативного припису чи їх сукупності) самостійно чи у взаємодії з іншими нормами створюють ризик вчинення корупційних правопорушень. В подальшому, така ситуація істотно ускладнює забезпечення ефективної протидії корупційним правопорушенням. У зв'язку з цим, у чинному законодавстві України передбачена необхідність проведення антикорупційної експертизи. Так, у ст. 15 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» зазначається, що антикорупційна експертиза проводиться з метою виявлення у проектах нормативно-правових актів норм, що можуть сприяти вчиненню корупційних правопорушень і розроблення рекомендацій стосовно їх усунення[1]. Таким чином, залишається неврегульованим питання щодо чинних нормативно-правих актів, незважаючи на те, що вони також можуть містити корупційні ризики. Якщо ж припустити, що так звані «корупційні» норми у чинних нормативних актах будуть усуватися поступово, в ході виявлення їх взаємодії з проектами нормативно-правих актів щодо яких буде обов'язкова антикорупційна експертиза, то ймовірно, що такий процес буде не лише довготривалим, але й непослідовним, недостатньо ефективним й, зокрема, через підвищений ризик неповноти виявлення системних взаємозв'язків у механізмі нормативно-правового регулювання. До того ж нормативно-правові норми взаємодіють не лише між собою. В особливий спосіб вони впливають на широкий спектр суспільних відносин тим самим визначаючи соціальну ефективність нормативного акту, яка залежить не лише від досконалості норми. Еталоном оцінки соціальної ефективності правової норми є не лише відповідність поведінки цій нормі (юридична ефективність), але й більш віддалені соціальні наслідки реалізації даної правової норми. Як справедливо зазначається А. П. Закалюком, у соціальній оцінці якості нормативно-правового акту доцільно виділяти кримінологічну складову, яка пов'язана з уявленням про відповідність нормативного акту об'єктивній реальності. У нормативному акті мають враховуватися реально існуючі та прогнозовані у регульованій сфері фактори не лише криміногенного, але й антикриміногенного характеру, а можливість усунення (нейтралізації) криміногенних факторів, посилення дії антикриміногенних у зв'язку з реалізацією нормативного акту[2, с. 69-70]. Все це вочевидь засвідчує, що антикорупційна експертиза – це, передусім, діяльність експертів у галузі кримінологічного прогнозування чинників злочинності; це вид наукової експертизи й, зокрема, кримінологічної. Разом з тим, на рівні закону статус антикорупційної експертизи не визначено. Натомість у методології її проведення зазначено, що це складова правової експертизи. По суті в ході проведення антикорупційної експертизи ефективність проекту нормативно-правового акту зводиться лише до досконалості норми, тобто її здатності забезпечити відповідність поведінки суб'єктів, яким вона адресована, тому зразку поведінки, який передбачено в нормі. Таким чином, соціальна оцінка ефективності проекту нормативно-правового акту підміняється юридичною оцінкою його якості, що не сприяє всебічному виявленню та усуненню корупціогенних чинників. посиленню дії антикорупційних чинників нормативно-правовому рівні регулювання відповідних суспільних відносин. Окрім цього, нормативно-правове забезпечення проведення антикорупційної експертизи в Україні не передбачає жодних вимог щодо осіб в якості експертів (наявність достатніх професійних знань, компетентності у галузі прогнозування зміни кримінологічної ситуації у зв'язку з прийняттям нормативно-правового акту т. ін.), що безперечно впливає на якість результатів антикорупційної експертизи.

Окремо варто зауважити, що у ст. 15 Закону України Про засади запобігання та протидії корупції зазначається «... обов'язковій антикорупційній експертизі підлягають проекти законів України, актів Президента України, інших нормативно-правових актів, що розробляються Кабінетом Міністрів України, міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади»[1]. Натомість у методології міститься певною мірою суперечливе положення, що антикорупційній експертизі підлягають не на всі нормативно-правові акти вище згаданих суб'єктів, а лише на ті, які стосуються:

- 1) прав та свобод людини і громадянина;
- 2) повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування, осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;
- 3) надання адміністративних послуг;

- 4) розподілу та витрачання коштів Державного бюджету та місцевих бюджетів;
- 5) конкурсних (тендерних) процедур;
- 6) інших питань, що можуть призвести до протиправного отримання благ, послуг, пільг або інших переваг матеріального та/або нематеріального характеру[3].

Варто звернути увагу на недооцінку важливості проведення антикорупційної експертизи нормативно-правових актів, зокрема в особливих сферах виконання повноважень органів державної влади, й зокрема, законодавчій, судовій, правоохоронній, які в переважній більшості держав, що здійснюють боротьбу з корупцією вважаються одними з найбільш корумпованих, а тому пріоритетними щодо розробки антикорупційних заходів[4]. Натомість у чинному законодавстві їх не віднесено до пріоритетних напрямів.

Окреме застереження виникає з приводу наявності у методології проведення антикорупційної експертизи нормативно-правих актів суперечливого положення, що в цілях проведення антикорупційної експертизи поняття корупційних діянь та інших правопорушень, пов'язаних з корупцією, вживається у значенні, наведеному в Законі України «Про боротьбу з корупцією»[3]. З цього випливає, що в проектах нормативно-правових актів виявляються лише ті положення, які сприяють або можуть сприяти вчиненню:

а) незаконного одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, у зв'язку з виконанням таких функцій матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг, у тому числі прийняття чи одержання предметів (послуг) шляхом їх придбання за ціною (тарифом), яка є істотно нижчою від їх фактичної (дійсної) вартості;

б) одержання особою, уповноваженою на виконання функцій держави, кредитів або позичок, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням при цьому пільг чи переваг, не передбачених чинним законодавством. Таким чином, положення методології спираються на поняття корупційних правопорушень, що за обсягом та змістом не охоплює низку діянь, які відповідно до чинного національного законодавства та міжнародних правових актів визнаються корупційними. Отже, неповнота виявлення корупційних факторів у проекті нормативно-правового акта закладена ще на вихідному етапі проведення антикорупційної.

Підводячи підсумок, доцільно відзначити, що попри наявність окремих застережень з приводу недоліків нормативно-правової регламентації антикорупційної експертизи, її запровадження в Україні розвиває нові перспективи для удосконалення запобігання корупції на ранніх стадіях. Для якомога ефективнішої реалізації, антикорупційна експертиза має стати більш фаховою, науковою та ретельніше регламентуватися на рівні закону.

Список використаних джерел

1. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 7 квітня 2011 року //Офіційний вісник України. - 2011. - № 44. – с. 1764.
2. Закалюк А. П. Методологічні проблеми підвищення якості законотворення в Україні засобами науково-кримінологічної експертизи // Вісник Академії правових наук України. – 1996. - № 7. – с. 68-77.
3. Про затвердження Методології проведення антикорупційної експертизи проектів нормативно-правових актів: Наказ Міністерства юстиції України від 23 червня 2010 N 1380/5 зі змінами [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>
4. Основы законодательства об антикоррупционной политике: Модельный закон, принят на двадцать втором пленарном заседании Межпарламентской Ассамблеи государств-участников СНГ (Постановление N 22-15 от 15 ноября 2003 года)// [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>

В. Олініченко

Науковий керівник – ас. В. А. Крижанівська

МЕТА ПОКАРАННЯ

Злочинність в Україні, та і загалом у світі, завжди була, є і буде, тому питання «мета покарання» має одвічний характер. Дане питання вивчалось Кантом, Гегелем, Фейєрбахом та іншими.

Кант та Гегель були представниками «абсолютної теорії», вони не бачили в покаранні ніякого іншого змісту, крім єдиної абсолютної ідеї - мети відплати за вчинений злочин. Наприклад, за вбивство - смертна кара, за статеві злочини - кастрація, за майнові - каторга, за образу - застосування заходів, що ганьблять винуватого.

А ось прихильників відносних теорій об'єднувало те, що вони бачили сенс і корисність покарання в досягненні якоїсь конкретної мети. Так, прибічники теорії залякування (Бентам та ін.) і теорії психологічного примушування (А. Фейєрбах) вважали, що покарання повинно стримувати інших осіб від вчинення злочинів, тобто виконувати мету загального попередження.

Одним із представників інтегративної мети покарання, можна відзначити видатного англійського юриста Кортні Стенхопа Кенні. Інтегративну мету покарання також ще називають змішаною тому, що вона поєднує в собі елементи абсолютних і відносних теорій покарання. Кенні вважав, що мета може бути досягнута лише шляхом: